

Znanost in literatura: razmislek o interdisciplinarnosti in vrstah vednosti

Sowon S Park

Univerza v Oxfordu, Fakulteta za anglistiko, Velika Britanija
Sowon.park@ell.ox.ac.uk

V zadnjih dveh desetletjih se vse bolj uveljavlja skupno področje »znanost in literatura«, ki začrtuje nova ozemlja onstran razmejene pokrajine »dveh kultur«. Kako v kulturi raziskovanja vse bolj prehajamo meje, se najlepše kaže v kognitivni literarni vedi. To sicer razmeroma mlado področje se lahko pohvali z opusom, ki je širok po obsegu in vsebinskem razponu ter že s svojo organiziranostjo nakazuje možnosti za večdisciplinarno raziskovanje. Proučili bomo interdisciplinarnost s stališča evolucijske literarne vede – podpodročja kognitivne literarne vede –, obravnavali politične in ideološke posledice opisa literature, ki izhaja iz njene prilagoditvene vrednosti, in predstavili zgodovinske značilnosti debate o znanosti in literaturi.

Ključne besede: znanost / kultura / literatura / kognitivna literarna veda / evolucijska literarna veda / interdisciplinarnost

UDK 82.0:001.3

I

V zadnjih dveh desetletjih se vse bolj uveljavlja skupno področje »znanost in literatura«, ki začrtuje nova ozemlja onstran razmejene pokrajine »dveh kultur«. Ta duh konstruktivne interdisciplinarne izmenjave se je leta 2003 izrazil v posebni številki revije *Modern Language Notes*, naslovljeni *Literature and the History of the Sciences* (Literatura in zgodovina naravoslovja), ki je oznanila, da dandanes obstajajo »komplementarne težnje v literarni vedi in v zgodovini naravoslovja, ki so očitno naposled dosegle metodološko konvergenco ali celo konsilienco« (Campe 515). Optimistični namig na novo metodološko pojmovanje, ki tli v oznanilu o »komplementarnih težnjah«, bi se vsaj v angleško govorečih profesorskih krogih še pred petdesetimi leti zdel malo verjeten, dandanes pa radi poudarjamo, da metode in pojmi iz literarne vede in naravoslovja konvergirajo kljub prepadu med njima; to jasno kaže, kako zelo je napredovala debata o »dveh kulturah«.

Kako v kulturi raziskovanja vse bolj prehajamo meje, se najlepše kaže v kognitivni literarni vedi. Čeprav je še razmeroma mlada, se lahko pohvali s širokim opusom, ki že s svojo organiziranostjo nakazuje možnosti za večdisciplinarno raziskovanje. Kognitivni pristopi se po obsegu in vsebini resda zelo razlikujejo – poznamo kognitivno poetiko, kognitivno stilistiko, kognitivno estetiko, kognitivno naratologijo, »evo« (evolucijsko) literarno vedo, »nevro« (nevroznanstveno) literarno vedo in druge interdisciplinarne študije, za katere bo treba šele iznajti formalni naziv –, a vsem sta skupni osredotočenost na kognitivno naravo književnosti in trdna vera, da lahko književnost osvetlimo z znanstvenimi metodami. To področje je vpeljal Mark Turner z raziskavo *The Literary Mind* (Literarni um; 1996), v kateri je kognitivne in psihološke procese bralnega dejanja osvetlil s pomočjo metod in pojmov kognitivnega jezikoslovja in nevroznanosti. Turner je ne le prenovil razmerja med dotlej ločenima vrstama vednosti, ampak je tudi na lastnem primeru pokazal, da je interdisciplinarnost neločljiva, in tako vzpostavil nova merila za povezovanje pojmov in metod dveh disciplin. Svoj pristop je povzel takole:

Pri združevanju starega z novim, humanistike z naravoslovjem, poetika in kognitivna nevrobiologija ne smeta ustvariti znanstvenega križanca, temveč morata iznajti praktičen, ubranljiv, razumljiv, intelektualno koherenten vzorec, po katerem bo mogoče odgovarjati na temeljna in stalna vprašanja o kognitivnih orodjih umetnosti, jezika in književnosti. (Turner, »The Cognitive Study« 9)

Vsi poskusi na tem področju pa niso bili tako preiščeni. Že na današnji začetni stopnji nam predstavijo o konvergenci kalijo epistemološka vprašanja, zlasti vprašanja evolucijske literarne vede. Za vstop v obravnavo teh problemov bomo proučili zbornik *The Literary Animal: Evolution and the Nature of Narrative* (Literarna žival: evolucija in narava pripovedi; 2005), ki sta ga uredila Jonathan Gottschall in David Sloan Wilson. V množici evolucijskih literarnih študij namreč izvrstno ponazarja poteze te šole, za nameček pa se jasno razmeji od utečene literarne vede, na katero so vplivale darvinistične ideje in v kateri so nekateri teoretiki, med njimi denimo Gillian Beer, pisali zelo prepričljivo in poučno (gl. Beer). Vprašali se bomo, s kakšnimi oblikami in metodami prenašamo evolucijsko vednost na literaturo, razmislili, kakšne politične in ideološke posledice ima opis literature, ki izhaja iz njene prilagoditvene vrednosti, in spremljali zgodovinske značilnosti debate o znanosti in literaturi. Pri »evo« literarni vedi nas namreč utegne najbolj presenetiti prav podobnost z argumenti iz preteklosti.

II

Evolucijska literarna veda izhaja iz predpostavke, da je jezik posebna in bistvena človeška lastnost, v kateri se skrivajo globoke resnice o človeški naravi. Pripovedi so navzoče v vseh človeških družbah, zato poskušajo evolucijski teoretiki dognati prilagoditveno vrednost literature tako, da literaturo opazujejo pod znanstvenim drobnogledom. »Prvič, za kaj gre pri literaturi?«; »Drugič, čemu literatura rabi?«; »Tretjič, kakšne so posledice za domnevno neznanstven predmet, kakršen je literatura, če se mu približamo z gledišča znanstvene discipline, kakršna je evolucija?« Okoli teh treh vprašanj se suče zbornik *The Literary Animal* (Gottschall in Wilson /ur./ xxv). S svojim pristopom do literature kot do predmeta resnega in trajnega znanstvenega raziskovanja urednika domnevno napravita velik korak v smeri interdisciplinarnosti, medtem ko večina znanstvenikov izloča »neznanstvene« vrste vednosti iz svojih raziskovalnih področij. V uvodu oznanita, da želita »izoblikovati en sam pojmovni okvir, ki bi poenotil raznorodne korpuse vednosti [...], in zasukati trend skrajne specializacije vednosti, ki je nastopil zaradi odsotnosti skupnega pojmovnega okvira« (xvii). V istem duhu piše E. O. Wilson o možnosti, da bi evolucijska literarna veda premostila prepad med obema kulturama. Če se bodo naturalistične teorije izkazale za pravilne, piše, in bomo na biološke korenine lahko poleg človeške narave trdno navezali tudi najbolj izstopajoče literarne stvaritve te človeške narave, bo to eden največjih dogodkov v intelektualni zgodovini. »*Znanost in humanistika bosta združeni!*« (Gottschall in Wilson /ur./ vii)

»Evo« teoretiki torej trdijo, da je prirojena literarnost človeškega uma eden najosnovnejših delov naše kognitivne kompetence, s tem pa po vsem videzu prenavljajo dinamiko razmerja med literaturo in naravoslovjem ter ju postavljajo v enakopravnejši položaj. A kljub temu kmalu naletimo na trditve, ob katerih se moramo vprašati, ali enotni pojmovni okvir temelji na skupni ali zgolj na znanstveni vednosti. Wilson na primer pravi:

Dandanes v literarni vedi vlada kaos, toda naturalistični (darvinistični) raziskovalci literature poznajo neprekosljivo strategijo, s pomočjo katere jo bodo lahko nadomestili. Zanje razmejitev med velikima vejama znanja – med naravoslovjem in humanistiko z družboslovjem – niso prelomna črta med dvema vrstama resnice. Pravzaprav zanje sploh niso črta, temveč prostranstvo pojavov, ki so zvečine že odkriti in čakajo, da jih bodo z združenimi močmi raziskali učenjaki z obeh strani. To pojmovanje ima to pomembno prednost, da se lahko empirično izkaže za pravilno, napačno ali v najslabšem primeru nerešljivo. (vii)

O ideji, da lahko doženemo literarno vednost s pomočjo empirične preverljivosti, ne bi bilo vredno zgovljati besed, če ne bi šlo za značilno

in celo deklarirano metodo evolucijske literarne vede. Kljub navidezni nepristranosti, s katero E. O. Wilson lahko odpiše neprimerljivost različnih vzorcev vednosti, še vedno ostaja sporno, ali smo se primerljivosti literarnega in evolucijskega raziskovanja lotili zadovoljivo ali vsaj ustrezno. Preden lahko spregovorimo o epistemološkem statusu umetniškega sporočanja in pod vprašaj postavimo epistemologije znanstvene racionalnosti, je vredno opozoriti, da je v današnji interdisciplinarni kulturi takšno združevanje obeh kultur pogosta poteza, ki jo je treba razlikovati od pristnih poskusov konsilience. Zdaj že redno poslušamo o post-»dvokulturnih« ali anti-»dvokulturnih« izjavah in o tem, da bi bilo treba pridobivati vednost z manj razdvajajočim pristopom. Iz teh oznanil dobimo vtis, da je bila ideja o dveh kulturah samovoljna doktrina ali teritorialen predpis za separatistične načine raziskovanja. Vendar ko jo je C. P. Snow (1905–1980) leta 1959 ubesedil v svojem cambriškem predavanju »The Two Cultures and the Scientific Revolution« (Dve kulturi in znanstvena revolucija; gl. Snow, *Two Cultures*), je zgolj odseval institucionalni in pojmovni prepad, ki je prevladoval na Zahodu sredi 20. stoletja. Če Snowov povzetek kratkomalo zavr-nemo, ne da bi predlagali institucionalne in pojmovne spremembe, še več, ne da bi obe področji zasnovali bistveno drugače in pri tem segli globlje od površinskega sposojanja izrazov, dobimo kvečjemu retoriko ali kar mistifikacijo, pod katero se skrivata razlikovanje in institucionalna neenakost.

Res je, da vročekrvna debata, ki besni, že vse odkar je Snow tezo objavil, F. R. Leavis pa zavrnil, ni dopuščala veliko prostora za proučevanje, ali so razlike med kulturama res tako absolutne. Pred dvema letoma je Onora O'Neill v svojem lastnem cambriškem predavanju »Two Cultures Fifty Years On« (Dve kulturi petdeset let pozneje) opozorila, da domneve in metode, po katerih kulturi delujeta, nista tako daleč narazen; kot primera je navedla skupni metodi interpretacije in inference, ki težita k empiričnim resnicam in slonita na normativnih domnevah. Njena opažanja so umestna, kolikor v njih ubesedi današnjo težnjo h konvergenci. Vendar ne smemo zgubiti spred oči dejstva, da lahko debato o dveh kulturah po besedah Patricie Waugh (33) zasledimo že v klasični antiki, saj se suče okoli dveh načinov raziskovanja, ki vodita k dvema vrstama vednosti: k znanstveni, izmerljivi, in k estetski, neizmerljivi vednosti. Platonova ideja o intelektu, ki je estetiko razvpito zvedla na subjektivno emocionalnost, je v 20. stoletju našla ustreznico v Snowovem napadu na literarne intelektualce (natančneje, na modernistične pisce), zdaj pa se spet krepi v polemiki, ki jo je sprožila evolucijska literarna veda.

Toda vrnimo se k domnevni večvrednosti naravoslovne znanstvene metode. Evolucijski teoretiki zagovarjajo svoj način raziskovanja z apostolsko gorečnostjo, nič drugače kakor C. P. Snow pred dobrimi petde-

setimi leti, kvečjemu še s samozavestnejšim in bolj ozkogledim pozitivizmom. »Še nikjer na svetu ni nikoli nihče napisal literarnega teksta, ki bi bil zunaj dometa darvinistične analize,« zatrjuje Joseph Carroll v zborniku *The Literary Animal* (79). Takole nadaljuje:

Darvinistična psihologija nam ponuja znanstveno utemeljen in sistematičen prikaz človeške narave. Prvič v naši intelektualni zgodovini se je zgodilo, da imamo takšno teorijo, toda po drugi strani je njen predmet – človeška narava – prav tista narava, ki že od nekdaj razvema pisce in bralce. Zgodovinsko gledano pisci zvečine niso imeli dostopa do evolucijske razlage, kako se je človeška narava razvila do današnjega stanja, a so vendarle imeli globok intuitiven uvid v človeške motive in občutke. Danes pa lahko darvinistična družboslovna veda pomaga literarni vedi tako, da nam omogoči zavesten teoretski pristop k prvinskim silam, ki že od nekdaj ženejo vse ljudi in v temelju oblikujejo opažanja in razmišljanja vseh piscev in vseh bralcev. Darvinistična literarna veda nas lahko ponese nad površinske parafraze tradicionalne literarne vede, ne da bi nas prisilila v – pogosto napačne – redukcije, značilne za postmoderna pojmovanja človeške narave. (Carroll 103)

Toda kadar biološko usmerjene ideje o literarnem raziskovanju ne nadenjajo epistemološkega statusa estetske vednosti, ne morejo veliko povedati o literaturi, zlasti o literaturi brez očitne prilagoditvene vrednosti.

Splošna zmeda ob vprašanju, kaj je literarna vednost, ima veliko opraviti z domnevami o literaturi, s katerimi se evolucionisti lotevajo svojih raziskav. Kakor vse znanstvenike jih zanima najsplošnejša raven. Seveda se tudi literatura ukvarja s človeškimi univerzalijami, vendar jih ubeseduje na enkratno svojstven način. Prav v tej svojstvenosti je bistvo literarnosti. S tem ne želim ugovarjati redukciji; če vodi postopek redukcije k večji objektivnosti v naravoslovju, vodi tudi k točnejšemu pogledu na pravo naravo sveta v humanistiki. A nekateri postopki redukcije nas pripeljejo naravnost v slepo ulico; in nekateri celo izzovejo neposredne napade na neznanstvene vrste vednosti.

Kakor je Snow napadal nepreverljive vrste vednosti in modernizem, intelektualno vpet v logično pozitivistično pravovernost, tudi evolucijski teoretiki v omenjenem zborniku in drugod obsojajo nepreverljive ideje družbenega konstruktivizma in postmodernizma. Joseph Carroll pravi:

Obrat k teoretsko usmerjeni literarni vedi je bil resda odgovor na jasno izkazano potrebo, vendar so bili vse doslej v rabi močno nezadovoljivi teoretski modeli. Dekonstrukcija, marksizem, freudizem in foucaultovska politična kritika predpostavljajo ideje o človeški naravi, ki se ostro bijejo z darvinističnim pojmovanjem. Preostala vodilna šola, feminizem, pa ni enovita, koherentna teorija, pač pa obravnava specifične tematike – položaja žensk –, toda predstave, ki se kopičijo okrog te obravnave, pogosto prinašajo napačne ideje o človeški naravi, za povrh pa se je večina feminističnih teoretičark v zadnjih tridesetih letih pridružila kateri od vodil-

nih teoretskih šol. Kot filiale postmoderne teorije vse te šole v temelju zavračajo idejo o prirojeni, biološko določeni strukturi v človekovem motivacijskem in kognitivnem sistemu [...], ponujajo izkrivljene, popačene in za lase privlečene orise temeljnih motivov in urejevalnih načel literarnih tekstov. (Carroll 102)

Drži, da se poststrukturalističnim in postmodernističnim orisom občasno ni uspelo zadovoljivo spoprijeti s kategorijo naravnega. Nekatere smeri postmodernega epistemološkega relativizma so obravnavale znanstvene pojme in metode s skrajno skepsjo in tako zanetile desetletja trajajoče spore o epistemologiji in metodologiji, ki so dosegli vrhunec z »znanstvenimi vojnami« v devetdesetih letih (za očrt teh vojn gl. Norris). Vendar če neko stališče zavrne tako, da postavimo na laž vrsto pomanjkljivih argumentov, ki govorijo v njegov prid, nič ne pripomoremo k epistemološki združljivosti izmerljive, pozitivistične, in neizmerljive, estetske vrste vednosti.

Morda je bojeviti ton povezan z rušenjem pregrad med disciplinami in z gradnjo novih vzorcev. Toda ta polemika bržkone ni neodvisna od dejstva, da se je kognitivna znanost porodila iz biološke revolucije v petdesetih letih in da je biologija v svoji zdajšnji pojavni obliki spodrinila klasično fiziko kot »zgledna« disciplina, ki postavlja merila vsakršnega raziskovanja. Polemična retorika evlucijskih teoretikov, ki spominja na, rečeno z Leavisom, »tehnološko-benthamsko« redukcijo človeškega, značilno za Snowovo čezmerno razširitev naravoslovne epistemologije (gl. Leavis), se utegne zazdeti kot bojevito zatrjevanje znanstvene večvrednosti. Tudi hierarhizacija vednosti, ki jo predpostavlja »evo« literarna veda, spominja na Snowovo shemo dveh kultur, ki je naravoslovni način raziskovanja enačila s politično naprednostjo, literarno kulturo pa z izrojenostjo. »Določen tip umetnosti je postal tesno povezan z določenim tipom nečloveškosti,« je zatrdil Snow (Snow, *Recent* 6). Na povezovanju nazadnjaške in uživaške drže z literarnimi intelektualci in napredne drže pa z naravoslovjem temelji evlucijska literarna veda, v kateri ni mesta za »nerazvedrilo« modernistično in postmodernistično literaturo. Modernizem in postmodernizem je najglasneje obsodil Steven Pinker, ki je v knjigi *The Blank Slate* (Nepopisan list) sistematično napadel tiste oblike književnosti, v katerih ni našel nikakršne prilagoditvene vrednosti. Žal je takšna logika obarvala tudi zbornik *The Literary Animal*.

Za kaj torej po evlucijski logiki gre pri literaturi? Čemu je namenjena? Ob proučevanju literature »evo« raziskovalec literature ugotavlja, da je mogoče oblikovati različne hipoteze o prilagoditveni vrednosti literature, v podporo svoji misli pa navede razvedrilo, informiranje, simulacije, ki pripravljajo ljudi na dejansko odločanje, na nadomestno izpolnjevanje želja in na protidejstvene fantazije. Te vrednosti morda dejansko osvetljujejo literarna besedila, toda tu se ne želim ukvarjati s kakovostjo teh interpretacij.

Razpravljati želim o političnih in ideoloških posledicah predpostavke, ki neposredni poveže literaturo in uporabno vrednost ter obenem zanemari formalne poteze, ki so konstitutivne za literaturo. Kaj je namreč literatura, če ni forma? Literatura je relevantna prav zato, ker je ne moremo preleti v enostavnejši jezik, tj. ker obstaja zgolj kot nedeljiva celota, ki ima vselej simbolni pomen. Seveda potekajo pod naslovom branja in pisanja številne tako ali drugače povezane dejavnosti, ki brez izjeme prispevajo k izkustvu književnosti, tako da utegneta med njimi imeti vlogo tudi razvedrilo in zbiranje informacij. Vendar ideja, da že samo razvedrilo pojasnjuje literaturo, ni zgolj nepopolna, ampak kratkomalo zgrešena. Nerazvedrilne literature je brez dvoma dovolj, da resno omaje idejo o človeški naravi, na kateri temeljijo te naravoslovne hipoteze. V razvedrilu ne bi niti najbolj zakrknjeni empiricisti videli zadostnega merila za vrednotenje in doumevanje književnosti, zlasti če razvedrilo pojmuje kot pasivno sprejemanje informacij. Naslednji problem pri enačenju literature z razvedrilom je zanemarjanje zveze med umetnostjo in ideologijo. Ali nekatere oblike književnosti, zlasti enolična žanrska književnost, tako ljuba »evo« teoretikom, utrjujejo povsem določene načine gledanja? So nekatere literarne oblike simbolne upodobitve družbenih razmerij? Če literatura zrcali družbo, ali jo zrcali zgolj delno in ali ta nepopolnost zakriva temeljna protislovja v družbi? Skratka, kakšen epistemološki status ima velika tradicija negativne dialektike v literaturi? Literatura ni zgolj zrcalo, temveč tudi odklanja, zavrača in negira. Marsikdaj velikopotezno zavrača obstoječe stanje, negira sedanjost; pogosto nam tudi pokaže, kaj bi nemara lahko postali.

Prilaščanje in parodiranje književnosti utegneta imeti posledice, usodnejše od psevdoliterarnih trditvev o prilagoditveni vrednosti pripovedi. Nekateri evolucijski teoretiki so bili (kakor pred njimi Snow) splošno sprejeti kot vpliven in avtoritativen glas znanosti v svetovnem merilu; njihove neodarvinistične nevromitologije bodo vplivale ne le na prihodnjo usmeritev kognitivizma, ampak tudi na javne intelektualce, katerih mnenja se oblikujejo v znanstvenih diskurzih. V jedru debate o literaturi se ne skriva nič manj kakor predstava človeštva o samem sebi, tesno povezana z družbeno strukturo vrednot, pri čemer ta debata poteka že vsaj dve stoletji.

Manj znano, a relevantno predhodnico polemike Snow–Leavis najdemo v 19. stoletju v različici Huxley–Arnold, iz katere sta izhajala tako Snow kakor Leavis. Matthew Arnold (1822–1888) je leta 1882 v svojem cambriškem predavanju »Literature and Science« (Literatura in znanost) zavrnil – resda bolj uglajeno in spoštljivo – trditve T. H. Huxleyja (1825–1895), ki je v eseju »Science and Culture« (Znanost in kultura) dal naravoslovju prednost pred tradicionalno klasično izobrazbo. Arnold je razmišljal takole:

Če moramo torej humanistiko ločiti od naravoslovja in izbrati eno ali drugo, po svoji najboljši vesti sodim, da bi veliki večini človeštva – vsem, ki nimajo izjemnega in neustavljivega daru za študij narave – bolj koristila odločitev za humanistično izobrazbo kakor za naravoslovno. Humanistika bo nagovorila njihovo bit ob številnejših priložnostih in jim omogočila polnejše življenje. (Arnold 70)

Kot kaže zgornji primer, sta na podlagi Arnoldove ideje, da nam daje življenje literatura in zgolj literatura, naravoslovno večvrednost ovrгла tako Arnold sam kakor Leavis. Arnoldova misel, da je humanistika (»*human letters*«) ločena od naravoslovja, v splošnem pogloblja razpoko, ki je med vrstami vednosti zazevala z vznikom evropskega razsvetljenstva v 17. in 18. stoletju. Jasni in vzajemno izključujoči se kategoriji vednosti, kakršni očitata Snow in Leavis, pa sta značilni šele za 19. stoletje. O znanstvenikih, do 19. stoletja znanih kot »*prirodopisci*« (»*natural philosophers*«), je veljalo, da poleg sveta narave proučujejo tudi človeško kulturo. Še več, sodeč po *Oxfordskem angleškem slovarju* se je kategorija »*znanosti*« (»*science*«) v ožjem, omejenem pomenu besede, v katerem se nanaša zgolj na fiziko ali naravoslovje, medtem ko teologijo in metafiziko izključuje, v angleščini pojavila šele v tridesetih letih 19. stoletja.¹

Med izjemno pestrimi posledicami te genealogije je za naše razmišljanje najpomembnejša hierarhija vednosti, ki nastaja s takšno kategorizacijo. Že od romantike naprej zlahka naletimo na primere, ko si kategorija znanosti lasti zanesljivo, objektivno vednost; vse odtlej debata o dveh kulturah hočeš nočeš poteka tako, da humanistika nenehno brani vrednost estetske oblike vednosti (gl. Collini). Od tod hudo neravnovesje v stopnjah njune legitimnosti in potreba humanistike po večnem samoopravičevanju. To samoopravičevanje pa poteka predvsem na dva načina. Prva možnost je, da humanistika teži k statusu naravoslovja in se tankovestno ogiba ne-preverljivim problemom, kakršni so pomen, vrednost in intenca; najbolj znan, čeprav nikakor ne edini predstavnik te metode je bilo »*ново kritičtvo*«. Druga možnost pa je, da zagovarjamo obstoj in vrednost posebne estetske, neznanstvene vrste vednosti ali, z drugimi besedami, metode moderne estetike. Kot je zapisal Terry Eagleton (16), »*estetika [...] vznika iz spoznanja, da sveta zaznave in izkustva ne moremo preprosto izpeljati iz abstraktnih univerzalnih zakonov, temveč zahteva ta svet sebi primerno govornico in kaže lastno, četudi manj kakovostno notranjo logiko*«. Zato bi morala sleherna interdisciplinarna raziskava zastaviti vprašanje, ali so intelektualne metode in merila, ki jih prevzemamo iz naravoslovja, sploh primerni za diskurz, utemeljen prav na nečem, česar ne moremo izpeljati iz naravoslovnih vrst vednosti. Konvergenca transdisciplinarnih razsežnosti ni mogoča brez korenite preobrazbe opisanih podedovanih kategorij, saj je problem epistemološke kompatibilnosti v nasprotnem primeru le

stežka rešljiv. Če pa zgornji kategoriji izbrisemo in se odločimo za mitično tretjo kategorijo, ne ravnamo nič manj dvomljivo, kot če bi ju odvrgli na smetišče zgodovine, saj se takšni domnevno ozki spori v resnici sučejo okoli globljih vprašanj.

Prednosti naravoslovja resda utegnejo utemeljiti prihodnjo konsilenco naravoslovja in humanistike, vendar se bomo pri doseganju tovrstnega višjega razumevanja morali ob soočanju z naravoslovno redukcijo literarnosti nenehno zavzemati za pomen estetske vednosti. Nekatere resnice o človeškem izkustvu je mogoče posredovati zgolj v estetski obliki – to pa je že prepričljiv argument za to, da ohranimo pokrajino dveh kultur razmejeno, četudi se obenem upiramo okoliščinam, v katerih je ta razmejitev nastala.

Prevedla Nada Grošelj

OPOMBA

¹ V nemški tradiciji razločevanje med *Geisteswissenschaften* (ali *Literaturwissenschaften*) in *Naturwissenschaften* nima posledic za kategorijo *Literatur*, saj je ta povsem izvzeta iz *Wissenschaften*.

LITERATURA

- Arnold, Matthew. »Literature and Science«. Arnold, *Philistinism in England and America*. Ur. R. H. Super. Ann Arbor: University of Michigan, 1974. 53–73.
- Beer, Gillian. *Open Fields: Science in Cultural Encounter*. Oxford: Clarendon Press, 1996.
- Campe, Rudiger. »Literature and the History of Sciences«. *MLN* 118.3 (2003): 515–517.
- Collini, Stefan. »Introductory Essay«. C. P. Snow. *The Two Cultures*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. vii–lxiii.
- Eagleton, Terry. *The Ideology of the Aesthetic*. London: Blackwell, 1990.
- Gottschall, Jonathan, in David Sloan Wilson, ur. *The Literary Animal: Evolution and the Nature of Narrative*. Evanston: Northwestern University Press, 2005.
- Leavis, F. R. *Nor Shall My Sword*. London: Chatto and Windus, 1972.
- Norris, Christopher. »Science and Criticism«. *Literary Theory and Criticism*. Ur. Patricia Waugh. Oxford: Oxford University Press, 2006. 451–471.
- O'Neill, Onora. »Two Cultures Fifty Years On«. O'Neill, *Rede Lecture 2010*. Cambridge: Arani Lectures RSNZ, 2010.
- Snow, C. P. *The Two Cultures*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
- — —. *Recent Thoughts on the Two Cultures*. London: Birkbeck Press, 1961.
- Turner, Mark. »The Cognitive Study of Art, Language and Literature«. *Poetics Today* 23.1 (2002): 9–20.
- Waugh, Patricia. »Revising the Two Culture Debate: Science, Literature, and Value«. *The Arts and Sciences of Criticism*. Ur. David Fuller in Patricia Waugh. Oxford: Oxford University Press, 1999.